

Memo (Forum / raad)

Aan : De gemeenteraad

Van : Het college van burgemeester en wethouders

Datum : 06-06-2023

Doel: : Informeren **Nummer toezegging:** 22-25

Onderwerp : evaluatie pilot schapenbegrazing (raadstoezegging 22-25)

Inlichtingen bij : Annemieke Breukelaar DIOR 06-22464792

Inhoud

Inleiding/aanleiding

In Zutphen zijn we in 2020 gestart met een pilot 'Schapenbegrazing met een looptijd van 3 jaar. Het doel van deze pilot is het vergroten van de biodiversiteit en de belevingswaarde van het openbaar groen. Jaarlijks hebben de schapen 3 rondes gemaakt door verschillende wijken van Zutphen en door Warnsveld. Er is ongeveer 5 ha per jaar begraasd. In totaal wordt er in de gemeente Zutphen 317 ha kruidenvegetatie beheerd. De schapen begrazen dus ongeveer 1,5% van het totale areaal kruidenvegetatie.

Schapenbegrazing is een vorm van extensief verschrallingsbeheer (minder maaien en minder bemesten) waarbij strakke gazons veranderen in ruw gras en op termijn bloemenweide. Door begrazing met schapen komt er minder gras en meer kruiden. Dit zorgt voor een natuurlijke uitstraling met meer bloei en kleur. Daarnaast verspreiden de schapen de zaden van kruiden door hun vacht, hoeven en via ontlasting.

De inzet van schapen is een duurzame vorm van grasbeheer. Grazende schapen op grasvelden in de wijk zijn een aantrekkelijk gezicht voor inwoners en recreanten. Door begrazingsbeheer leveren we een bijdrage aan klimaatvriendelijk (minder brandstof, minder CO2 uitstoot) extensief beheer van onze openbare ruimte.

Inhoud

De gestelde doelen zijn slechts gedeeltelijk behaald:

1. De biodiversiteit in de begraasde bermen is niet/minimaal toegenomen;
2. de belevingswaarde van het openbaar groen is verbeterd; dit doel is ruimschoots behaald.

Toelichting:

1. Vergroten van biodiversiteit; door extensiveren van het beheer van verschillende gazons en door het kaalvreten en verspreiden van zaden zien we verandering in de samenstelling van diverse gazons en bermen. De verwachting na het eerste jaar was hooggespannen: de vergrassing leek

minder te worden; Na drie jaar is echter geen toename van kruidenvegetatie waargenomen. Dit kan te maken hebben met de snelheid van verplaatsing, de bodemsamenstelling, nutriënten etc.; Japanse duizendknoop werd wel aangevreten maar de plaagdruk van deze invasieve exoot is niet afgenomen; Ook ongewenste opslag van boomvormers werd wel opgevreten maar leidde niet tot verlaging van de plaagdruk;

2. Vergroten van de belevingswaarde van het openbaar groen; gezien de reacties die we ontvangen hebben via social media, mail, telefonisch en fysiek ter plekke, is het enthousiasme groot onder de Zutphense en Warnsveldse inwoners. De aanwezigheid van schapen zorgt voor een leuke afleiding, zeker in de eerste jaren terwijl veel mensen gedwongen thuis zaten in verband met de lockdown. De schapen hadden een aanzuigende werking voor kinderen en volwassenen. We hebben veel reacties gekregen over het vergroten van de saamhorigheid in de buurt waar de schapen graasden; men trof elkaar bij de schapen en leerde elkaar kennen. De laatste maanden van de begrazing kwamen er meer meldingen van inwoners die zich zorgen maken over de gezondheid van de schapen.

Bijvangst maatschappelijk effect:

- positief effect op de sociale samenhang in een straat of wijk. Buren troffen elkaar bij de schapen en leerden elkaar kennen.
- In het Waterkwartier (Spitaalderkamp) hebben zich enkele vrijwilligers aangesloten bij de schaapsherder; zij helpen bij het toezichthouden op de kudde en het verplaatsen van de kudde en de hekwerken.
- Op meerdere locaties gingen inwoners zelf zwerfvuil rapen om te voorkomen dat schapen dit zouden opeten. Ook hielden zij hun stoepjes onkruid- en hondenpoepvrij en ruimden zij afvaldumpingen op om zo ongestoord te kunnen genieten van de schapen.

Dierenwelzijn

Dierenwelzijn is een belangrijk aandachtspunt geweest tijdens de begrazingsperiode. Om dit te borgen zijn diverse maatregelen getroffen:

- Gemeentelijk toezicht op de locaties van schapenbegrazing;
- zowel de schaapsherder als de toezichthouder ondernamen actie als er vragen waren over het dierenwelzijn.
- Aan het hekwerk hing een bord met het telefoonnummer van de schaapsherder
- Gemeentepagina (website) met Q&A over de schapen;
- (deels) beschaduwde begrazingslocaties door bomen om hittestress te voorkomen op warme dagen;
- Plaatsen tent en trailer om extra schaduw te bieden voor de schapen;
- Nachtelijke verplaatsing van de kudde bij warme dagen;
- continue beschikking over schoon drinkwater.

De laatste maanden kwamen er meer klachten binnen bij de gemeente over dierenwelzijn. Daarover is veelvuldig contact geweest met de schaapsherder. Op het moment dat er tientallen schapen zijn overleden in zowel Zutphen als Lochem (55 schapen in totaal) en de doodsoorzaak onbekend was, is de schaapsherder verzocht de schapen per direct weg te halen. De schaapsherder heeft veterinaire deskundigheid ingeschakeld om mogelijke oorzaken te onderzoeken en de goede maatregelen te kunnen treffen. De deskundigen constateerden een leverziekte met onbekende oorzaak en geen besmettingsgevaar.

Financieel

De pilot is uitgevoerd binnen het bestaand budget voor groenonderhoud. Het begrazen is duurder is dan extensief maaibeheer. De meerkosten hebben niet geleid tot een budgetoverschrijding van het groenonderhoudsbudget; deze kosten zijn ondervangen door verminderde kosten elders.

Communicatie

Inwoners van Zutphen zijn via social media, de gemeentelijke website en de lokale media geïnformeerd over de pilot schapenbegrazing. Daarnaast zijn de direct aanwonenden het eerste jaar met een flyer geïnformeerd en zijn er aankondigingsbordjes geplaatst in de te begrazen grasvlaktes. Gezien de grote media-aandacht tijdens het eerste jaar van begrazing is ervoor gekozen deze flyeractie en het plaatsen van bordjes het tweede jaar achterwege te laten. De pilot is geëvalueerd met de Dorpsraad Warnsveld. Na het eerste jaar gaf men aan dat de kudde meer zichtbaar mocht zijn in Warnsveld. Daarop is de route van de kudde het tweede jaar aangepast. Na drie jaar geeft de Dorpsraad aan geen enkele reactie te hebben ontvangen van haar inwoners.

Enquête inwoners

Movement heeft een onderzoek uitgevoerd, zowel onder de panelleden van Zutphen Spreekt als met een open link, toegankelijk voor alle inwoners van Zutphen. Er hebben 1.023 inwoners de vragenlijst volledig ingevuld, waarvan 702 panelleden en 321 inwoners via de open link. De resultaten van dit onderzoek zijn als bijlage toegevoegd aan deze memo.

Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat inwoners enthousiast zijn over de schapenbegrazing en men graag de schapen terug wil zien in onze gemeente. De voordelen ziet men vooral in het verminderde lawaai ten opzichte van de maaimachine, de natuurlijke manier van grasbeheer en de leuke uitstraling. Nadelen worden veel minder benoemd; wel wordt stank genoemd en dierenvriendelijk beheer.

Gezien de waardering in onze samenleving voor het begrazen van grasvegetatie en de positieve maatschappelijke effecten van de schapenbegrazing, wordt er in 2024 een vervolg gegeven aan het begrazingsproject.

Daarbij hebben we de volgende lessen geleerd:

1. in voorbereiding op de herziene uitvraag gaan we 2023 gebruiken om te onderzoeken of schapenbegrazing specifiek kan worden ingezet voor het vergroten van de biodiversiteit danwel het begrazen van sterk vergraste bermen;
2. het begrazingsplan wordt gezien als uitvoeringsplan volgend op het vastgestelde Biodiversiteitsplan. Hiervoor moeten specifieke doelen gesteld worden (doelsoorten) en moet een monitoringsplan worden opgesteld;
3. Daarnaast wordt een aanvullend plan van aanpak vereist op het gebied van dierenwelzijn en dit wordt in het contract opgenomen. Hierbij valt te denken aan borging van een regelmatige gezondheidscheck, aanvullende eisen over waterkwaliteit, het bieden van schaduw en begrazingsduur van een perceel.

Bijlage(n)

Uitkomsten onderzoek Movement